

6. De populatie van vreemde afkomst [stock]

6.1. Welke definitie(s) ?

De discussie over de definitie van de populatie van vreemde afkomst is één van de oudste debatten die statistisch onderzoek over immigratie beïnvloeden. In talrijke landen zoals België geeft de statistiek gewoonlijk enkel gegevens over de nationaliteit. Dit principe wordt echter in vraag gesteld, de nationaliteit alleen is immers niet voldoende om inzicht in de afkomst van de populatie te krijgen en in de situatie van de populaties van vreemde afkomst die de nationaliteit van het land waar het individu verblijft hebben verkregen (Jacobs et Rea, 2005 ; Perrin, Dal et Poulain, 2006 ; Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 2007). In de meeste Europese landen denkt men er dus aan om alternatieve definities te gebruiken waarmee een beter inzicht in die afkomst kan worden verworven.

Praktisch gezien gebruiken de landen redelijk diverse variabelen om vreemde personen of personen van vreemde afkomst te identificeren :

- De nationaliteit. De meest gebruikte variabele. Het gebruik ervan wordt echter steeds vaker bekritiseerd door de versnelling van het proces voor de verwerving van de nationaliteit.
- De nationaliteit bij de geboorte. Ook al wordt die nooit officieel gebruikt, vaak wordt er bij volkstellingen naar gevraagd (België, Frankrijk, Italië, Luxemburg...). Op die manier kunnen vreemdelingen die de nationaliteit van het land waar ze verblijven hebben verworven, worden geïdentificeerd.
- De geboorteplaats wordt vaak als variabele gebruikt, o.m. in immigratielanden zoals de Verenigde Staten of Canada. Dit kan nuttig zijn om een onderscheid te maken tussen de migranten (personen die zijn gemigreerd) en personen die in het land zijn geboren (al dan niet vreemdeling). Via de geboorteplaats is het echter niet mogelijk de nakomelingen van migranten die in het land zijn geboren te identificeren (tweede generatie of latere generaties).
- De geboorteplaats van de ouders is onlangs een in Europa vaak gebruikte variabele geworden om populaties van vreemde afkomst of migranten te identificeren en verder te gaan dan enkel de huidige nationaliteit. Die ligt o.m. aan de basis van de definities van *allochtonen* in Nederland en gelijkaardige definities in bepaalde Scandinavische landen (Østby, 2002).
- De door de individuen uitgesproken raciale of etnische afkomst ligt aan de basis van heel wat statistieken in de Angelsaksische wereld en zeker in het Verenigd Koninkrijk of de Verenigde Staten.
- De geregistreerde (etnische) nationaliteit bovenop het burgerschap in de voormalige communistische landen van Centraal- en Oost-Europa vormt in die landen de basis van een aantal etnische statistieken.
- De moedertalen of gesproken talen kunnen aan de basis liggen van een classificatie van het etnische type in een aantal landen in o.m. Centraal- en Oost-Europa (Finland, Tsjechische Republiek, Hongarije, Rusland...).

Alle voorgestelde indicatoren geven niet meer dan een gedeeltelijk beeld van de herkomst en kunnen vertekend zijn. De nationaliteit is slechts een heel indirecte weergave van de herkomst gelet op de ruime liberalisering van de toegang tot de nationaliteit voor migranten en hun kinderen. Via de geboorteplaats van het individu is het niet mogelijk rekening te houden met de tweede generatie migranten. De geboorteplaats van de ouders zegt dan weer niet noodzakelijk iets over personen van de derde generatie. De verwijzing naar het begrip ras

wordt behalve in de Angelsaksische wereld vaak als onaanvaardbaar beschouwd. Ook het begrip volk kan onder bepaalde omstandigheden twijfels oproepen. De verklaring van verbondenheid met een raciale of etnische groep kan moedwillig worden vervalst om te kunnen genieten van de voordelen die zijn verbonden met het behoren tot een bepaalde groep (in het kader van programma's voor positieve discriminatie bijvoorbeeld), of om niet met een groep te worden verbonden die als negatief wordt ervaren of wordt gediscrimineerd. Personen die buiten het land van herkomst zijn geboren kunnen de taal van de oorspronkelijke groep zijn vergeten ...

De nationaliteit is vandaag ongetwijfeld de minst bruikbare variabele door de aanzienlijke evolutie van het Belgische nationaliteitsrecht die intussen een van de meest liberale in Europa is (Bauböck et al., 2006) en door het feit dat de gemeenschappen van vreemde origine zich reeds lang in België hebben gevestigd.

6.2. Welke gegevens ?

De nationaliteit is ongetwijfeld een slecht middel om de oorsprong van een individu te identificeren, we kunnen er echter niet omheen dat er in België bitter weinig alternatieven zijn. Het gebruik van variabelen die naar de etnische of raciale afkomst verwijzen, vestigt de aandacht op ethische bezwaren maar wordt eveneens aan banden gelegd door wettelijke beperkingen. Bovendien worden deze gegevens momenteel niet verzameld en het is geen optie om deze variabelen bij statistische gegevens die reeds ingezameld zijn te voegen. Dat soort kenmerken zou in onderzoeken kunnen worden ingevoerd maar daarmee is nog geen nauwkeurige demografische boekhouding mogelijk.

De geboorteplaats van het individu en van zijn ouders is ongetwijfeld de meest eenvoudige variabele om te gebruiken en de best aangepaste om een objectief inzicht te krijgen in de oorsprong van een individu. De geboorteplaats van het individu en van zijn ouders is een neutrale variabele die geen enkel verband houdt met de etnische of raciale afkomst van het individu, maar die wel een inzicht in de oorsprong van het individu kan geven. Bovendien is de geboorteplaats een informatie die vaak wordt ingezameld en geregistreerd. De enige beperking is het feit dat de toegang tot de geboorteplaats van de ouders, die in het Rijksregister is geregistreerd door de wet is beperkt¹. Ook al worden er inspanningen in die richting gedaan, met deze beperking dient rekening te worden gehouden (Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 2007).

Waalse en Vlaamse onderzoekers hebben heel vroeg aan een alternatieve oplossing gedacht, nl. de nationaliteit bij de geboorte (Debuisson et Poulain, 1992 ; Eggerickx et al., 1999 ; Poulain et Perrin, 2002 ; Debuisson et Perrin, 2004 ; Vertommen et Martens, 2005 ; Perrin, Dal et Poulain, 2006). Deze oplossing is niet de ideale. Ze is immers nog op de nationaliteit gebaseerd, wat bijvoorbeeld leidt tot de uitsluiting van de kinderen van de tweede generatie die zijn geboren na het verwerven van de nationaliteit door een van hun ouders (aangezien de kinderen door deze nationaliteitsverwerving van bij hun geboorte als Belg kunnen worden beschouwd). Het is nochtans de enige oplossing om praktisch rekening te houden met een deel van de Belgen van vreemde afkomst, Belgen die ooit vreemdeling zijn geweest, voor het

¹ Voor het bepalen van de geboorteplaats van de ouders van een persoon, moet de identiteit van de ouders worden bepaald. De afstamming is evenwel geen bruikbaar gegeven voor statistische doeleinden. Ze maakt deel uit van de informatie die door de gemeentes worden ingezameld en het gebruik van deze informatie is voor de gemeentes voorbehouden.

opstellen van statistieken over de oorsprong van de bewoners van het land (Debuisson et Perrin, 2004). Daartoe baseert men zich op twee informatiebronnen. Enerzijds de nationaliteit bij de geboorte die bij de telling in 1991 werd opgegeven. Anderzijds houdt het Rijksregister informatie bij over de vorige nationaliteiten van de Belgen, indien die Belg geworden zijn door verkrijging of toekenning, na aanvankelijk als vreemdeling te zijn beschouwd. Door het Rijksregister en de telling van 1991 als basis te nemen, kunnen we de populatie beschrijven per huidige nationaliteit en nationaliteit bij de geboorte, geboorteplaats en immigratiedatum, leeftijd, geslacht, gemeente waar men verblijft, huwelijksstaat en gezinssituatie (cfr. de werkzaamheden van de demografen van de UCL, Luc Dal, Thierry Eggerickx, Nicolas Perrin et Michel Poulain). Door de gegevens uit het Rijksregister en de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid als basis te nemen, kan men de populatie opnieuw samenstellen volgens de huidige nationaliteit en de nationaliteit bij de geboorte, leeftijd, geslacht, arrondissement waar men verblijft, activiteit en voor een deel het opleidingsniveau (cfr. werkzaamheden van Albert Martens van de KUL)².

6.3. Voorstel van schatting

6.3.1. Personen die in het buitenland zijn geboren

6.3.1.1. Definitie en identificatiemethode

Het geboorteland van een individu is het meest eenvoudige kenmerk om de internationale migraties te bestuderen. Via het geboorteland kan de populatie die in het buitenland is geboren of de geïmmigreerde populatie in de eerste betekenis van het woord worden bepaald, nl. alle in het buitenland geboren personen die internationaal zijn gemigreerd om zich te vestigen in het land waar ze momenteel hun woonplaats hebben.

Op basis daarvan kan men de indirecte impact van de internationale migraties inschatten. Op twee beperkingen moet echter worden gewezen. Enerzijds kan er via het geboorteland geen rekening worden gehouden met de indirecte impact van de migraties, nl. het feit dat migranten in België geboren nakomelingen hebben, met wie geen rekening wordt gehouden als men zich tot hun geboorteplaats beperkt. Anderzijds maakt een verwijzing naar het geboorteland volledig abstractie van het concept nationaliteit. Bijgevolg wordt een staatsburger die in het buitenland is geboren als immigrant beschouwd, terwijl een vreemdeling die in het land is geboren, als een inboorling wordt beschouwd. Dit kan tot problemen leiden voor de landen die aanzienlijke gemeenschappen van expats of koloniën hebben gehad. In het geval van België betekent dit dat de Belgen die in Belgisch Congo zijn geboren, als immigrant worden beschouwd. De impact van dat soort situaties kan worden gecontroleerd door een onderscheid te maken tussen de personen die in de betrokken gebieden zijn geboren gedurende periodes tijdens dewelke deze aanwezigheid het sterkst was.

² Socioloog Jan Hertogen heeft bovendien pogingen gedaan om schattingen te maken (www.npdata.be). Deze schattingen mogen niet als wetenschappelijk gegrond worden beschouwd en zijn sterke vertekend (De Witter et al., 2007). De auteur probeert het aantal als vreemdeling geboren personen te schatten (vreemdelingen en personen die Belg zijn geworden) door het aantal vreemdelingen en het aantal vreemdelingen dat Belg is geworden tijdens de laatste 25 jaar. Een aanzienlijk aantal personen is echter vóór de jaren 1980 Belg geworden en met hen wordt dus geen rekening gehouden. Bovendien wordt ook geen rekening gehouden met de personen die Belg zijn geworden en die overlijden of vertrekken. In een aantal studies heeft Jan Hertogen gepoogd het aantal migranten te schatten door bij zijn foute schatting van de personen die als vreemdeling zijn geboren, de kinderen van die mensen bij te tellen. De schatting van het aantal van die kinderen is op een multiplicator coëfficiënt gebaseerd die niet als bevredigend kan worden beschouwd.

Ondanks de beperkingen van deze classificatie, zijn heel wat internationale instellingen (op verschillende niveaus en met verschillende aanbevelingen, de Verenigde Naties, Eurostat en de OESO) er voorstander van om het geboorteland van de individuen als basis te nemen, ofwel als stap in een meer doorgedreven analyse die rekening houdt met de nationaliteit en de nationaliteit bij de geboorte, ofwel als doel op zich om de impact van de migraties beter te begrijpen. In het Belgische geval is deze analyse niet echt geschikt om de problematiek van de populaties afkomstig uit de immigratie in al haar complexiteit te benaderen, de tweede en derde generaties afkomstig uit de migratie staan op vandaag immers in het middelpunt van de belangstelling. Ondanks alles is dit een eerste eenvoudig indicator via dewelke het probleem vanuit een nieuwe invalshoek kan worden benaderd en die onderstreept dat talrijke personen, zowel Belgen als vreemdelingen, hun geboorteland hebben moeten verlaten om naar België te komen en die dus een ervaring met internationale migratie hebben.

Het geboorteland is in feite de voornaamste indicator geweest van de herkomst van de Belgen gedurende het volledige eerste deel van de geschiedenis van het Koninkrijk. Zoals in tal van andere Europese landen werd tot aan het einde van de XIXde eeuw tussen de bevolking van het Koninkrijk enkel een onderscheid gemaakt volgens het geboorteland via de statistiek. De nationaliteit werd enkel in een aantal tabellarische rangschikkingen opgenomen wanneer dit nodig was. Na het opnemen van de nationaliteit in de telling van 1890, behielden alle publicaties tot de tweede wereldoorlog een dubbele classificatie volgens de nationaliteit en de geboorteplaats. Daar kwam pas een 50-tal jaar geleden een einde aan (Caestecker, 2005).

6.3.1.2. Een nuttige indicator om de migranten te begrijpen, maar ...

De eenvoudige classificatie van de populatie in functie van de geboorteplaats is de beste indicator voor de rechtstreekse impact van de migraties en de samenstelling van migrantenbevolking.

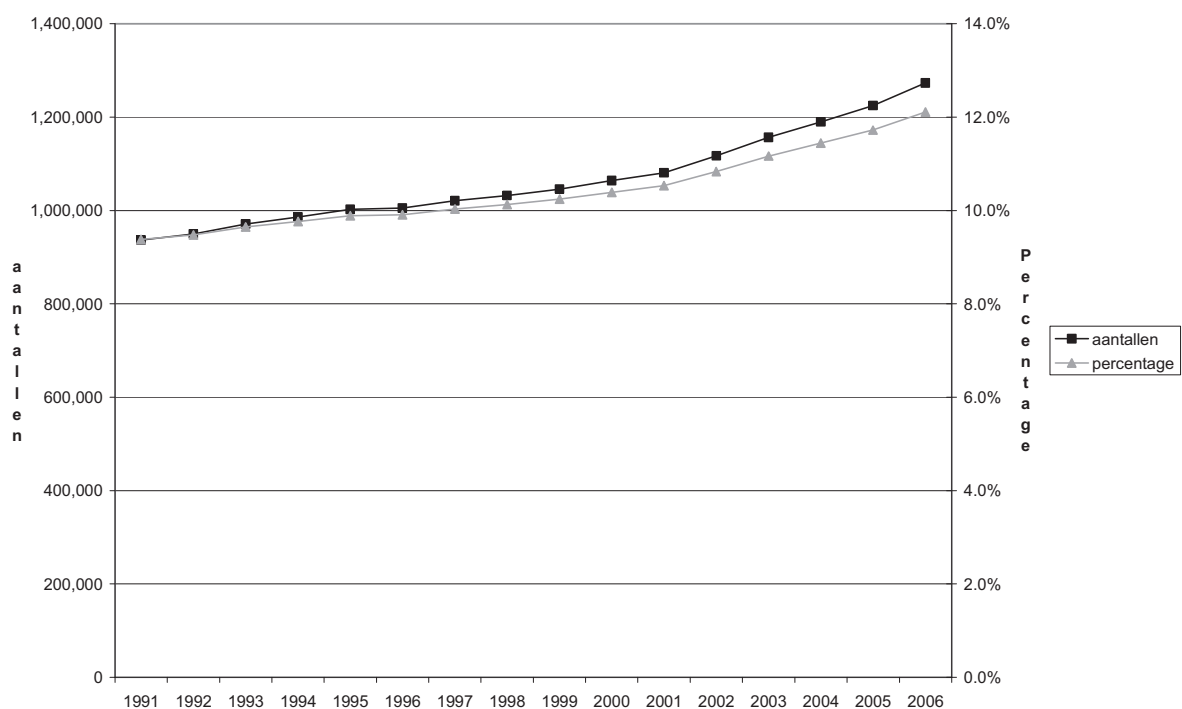
Op 1 januari 2006 telden we in België 1.268.915 personen die in het buitenland geboren zijn, of 12% van de populatie. Het aandeel van de migranten is de laatste 15 jaar constant gestegen van 9,4% in 1991 tot 12,1%, een groei dus van 35%. De problematiek van de tweede generaties is vandaag misschien meer van belang dan gisteren maar ze mag de opvallende aangroei van de eigenlijke migrantenbevolking niet doen vergeten.

Ook al wordt het geboorteland in geïsoleerde gevallen vaak gebruikt in landen zoals de Verenigde Staten en ook al kan men op basis daarvan waardevolle resultaten voorleggen, toch wordt het concept nationaliteit nog steeds als essentieel beschouwd om migratievraagstukken te benaderen. Het feit dat met het geboorteland alleen, de leden van de tweede en derde generaties migranten (kinderen en kleinkinderen van migranten) niet kunnen worden geïdentificeerd, wordt trouwens als onoverkomelijk beschouwd. In plaats van het geboorteland van de individuen als centrale element te nemen, heeft men daarom aan andere methodologieën ter identificatie van de migrantenpopulaties gedacht.

Andere gegevens zoals de geboorteplaats dienen bij de migrantenpopulaties, die niet zijn geïmmigreerd, te worden verzameld. Dit doet evenwel geen afbreuk aan het nut van de gegevens over de geboorteplaats waarvan de inzameling trouwens door de voornaamste internationale instellingen wordt aangeraden. Het is van belang rekening te houden met de

fundamentele variabele, nl. het geboorteland, die een onderscheid maakt tussen migranten en nakomelingen van migranten.

Figuur 6.1. Evolutie van het aantal in het buitenland geboren personen, 1991-2006

Bron : RR - DG SIE

6.3.2. Personen die als vreemdeling geboren zijn

6.3.2.1. Definitie en identificatiemethode

Bij de evaluatie van het aandeel migranten is een van de voornaamste gebreken van de statistieken volgens nationaliteit dat met vreemdelingen die Belg worden geen rekening wordt gehouden. Daarom werd heel vroeg voorgesteld informatie over de nationaliteit bij de geboorte te registreren of te verzamelen, en vooral na de hervormingen van het nationaliteitsrecht die tot een verhoging van het aantal nationaliteitswijzigingen hebben geleid (Debuisson et Poulain, 1992 ; Eggerickx et al., 1999). Door de eerste nationaliteit van het individu als basis te nemen, kan er een onderscheid worden gemaakt tussen de Belgen bij verkrijging en de personen die als Belg zijn geboren.

Informatie over de nationaliteit bij de geboorte werd bij de volkstelling van 1991 verzameld. Dankzij het statistische gebruik van het Rijksregister kan op basis van deze telling ook de historie van de nationaliteit van de individuen worden gereconstrueerd (Eggerickx et al. 1999 ; Perrin, Dal et Poulain, 2006).

Via deze methode is het mogelijk elke als vreemdeling geboren persoon te identificeren, ongeacht of die al dan niet in België is geboren. Al heel snel zijn evenwel een aantal beperkingen opgedoken. Om te beginnen zijn kinderen uit een gemengd koppel Belg bij de

geboorte, ook al worden ze in het dagelijkse leven soms als kinderen van vreemde afkomst beschouwd. Vervolgens zijn kinderen die na het verkrijgen van de Belgische nationaliteit door hun ouders, die als vreemdelingen zijn geboren, van bij de geboorte Belg, ook al worden die ook soms als migrant beschouwd. Tenslotte is er sinds 1984 een aantal kinderen dat bij de geboorte de Belgische nationaliteit krijgt toegewezen (zoals kinderen van ouders die in België zijn geboren). De nationaliteit bij de geboorte is dus een criterium waarmee de migrantenbevolking beter kan worden ingeschat maar daarmee is het nog niet mogelijk alle personen die in hun dagelijkse leven nog als vreemdeling worden beschouwd in kaart te brengen.

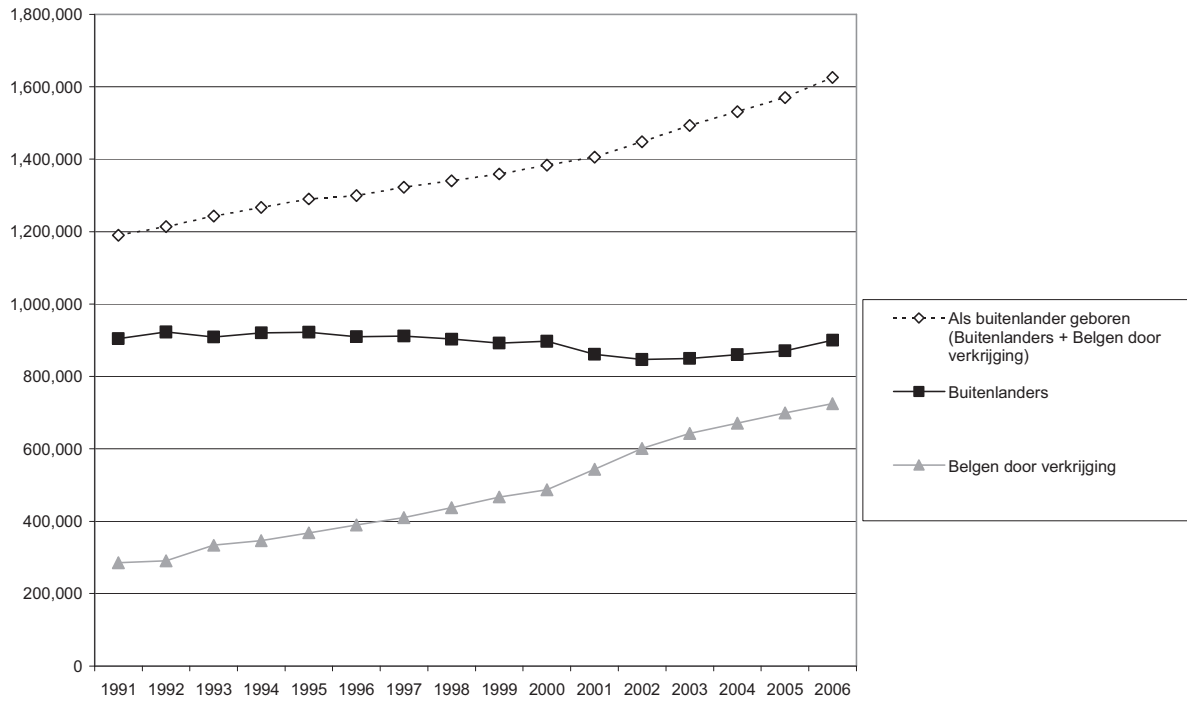
6.3.2.2. Evolutie

Op 1.1.2006 waren er 900.473 vreemdelingen en ongeveer 724.889 als geboren Belgen. In totaal verbleven dus 1.625.362 als vreemdeling geboren personen in ons Koninkrijk. Al naargelang men zich op het aantal vreemdelingen of het aantal als vreemdeling geboren personen baseert, varieert de perceptie die men van de migrantenbevolking heeft aanzienlijk. Vreemdelingen maken immers 8,6% van de totale populatie van het Koninkrijk uit, het aantal als vreemdeling geboren personen is goed voor 15,5%.

Door de nationaliteit bij de geboorte als basis te gebruiken, kan men beter de omvang van het fenomeen inschatten en de dynamiek van de populatie van vreemde afkomst evalueren. Zo stagneert het aantal vreemdelingen sinds meer dan twintig jaar maar het aantal als vreemdeling geboren personen stijgt sterk door de enorme aangroei van het aantal Belgen door verkrijging. In 1991 telde men 1.200.000 als vreemdeling geboren personen, tot op vandaag is diezelfde populatie goed voor meer dan 1.600.000 personen. Binnen die als vreemdeling geboren populatie, zal het aantal Belgen door verkrijging snel het aantal echte vreemdelingen benaderen (fig. 5.1).

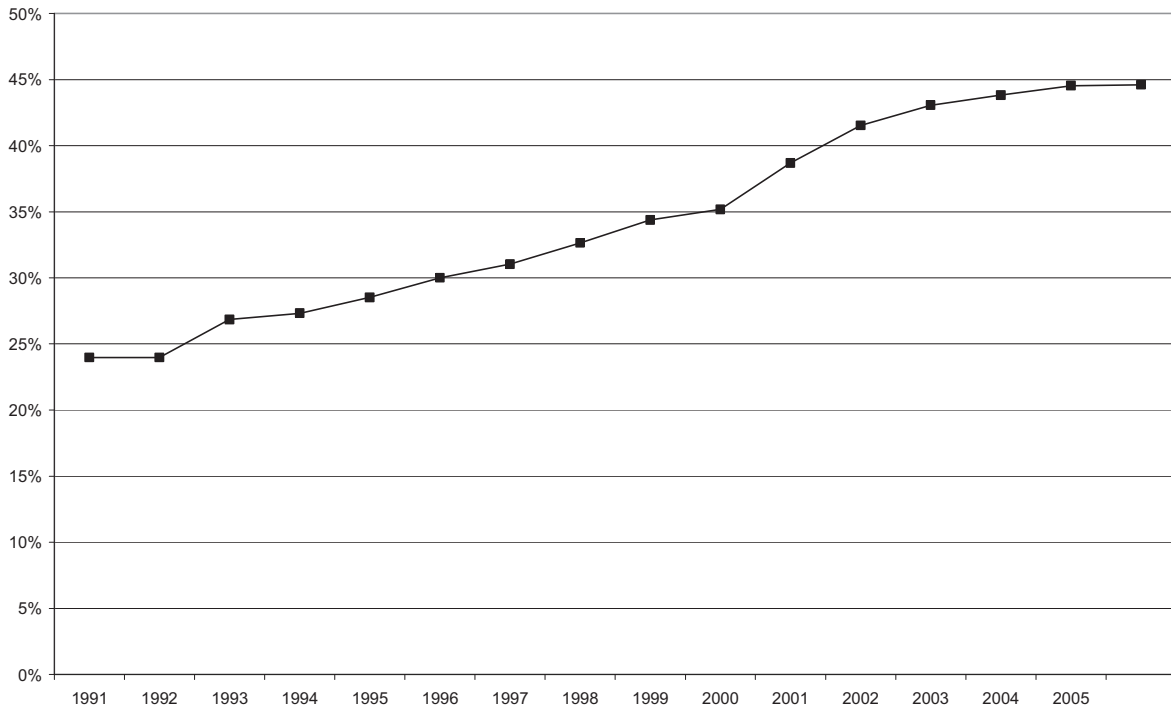
Het aantal personen van vreemde afkomst berekend op basis van de nationaliteit bij de geboorte stijgt dus, terwijl het aantal vreemdelingen in rechte afneemt. Het eerste gevolg van de enorme stijging van het aantal vreemdelingen dat Belg wordt is de stijgende differentiatie tussen de vreemde populatie in rechte, nl. personen die de Belgische nationaliteit niet hebben, en de populaties « van vreemde afkomst », « allochtonen » of als dusdanig beschouwd. Via de nationaliteit bij de geboorte is het niet mogelijk alle Belgen van vreemde afkomst in aanmerking te nemen maar wel om het mechanisme dat hier speelt te begrijpen.

Figuur 6.2. Evolutie van het aantal vreemdelingen, Belgen door verkrijging en als vreemdeling geboren personen, 1991-2006

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen GéDAP-UCL (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

Figuur 6.3. Evolutie van het aantal Belgen door verkrijging binnen de als vreemdeling geboren populatie, 1991-2006

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen GéDAP-UCL (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

6.3.2.3. Een Europese populatie, maar ...

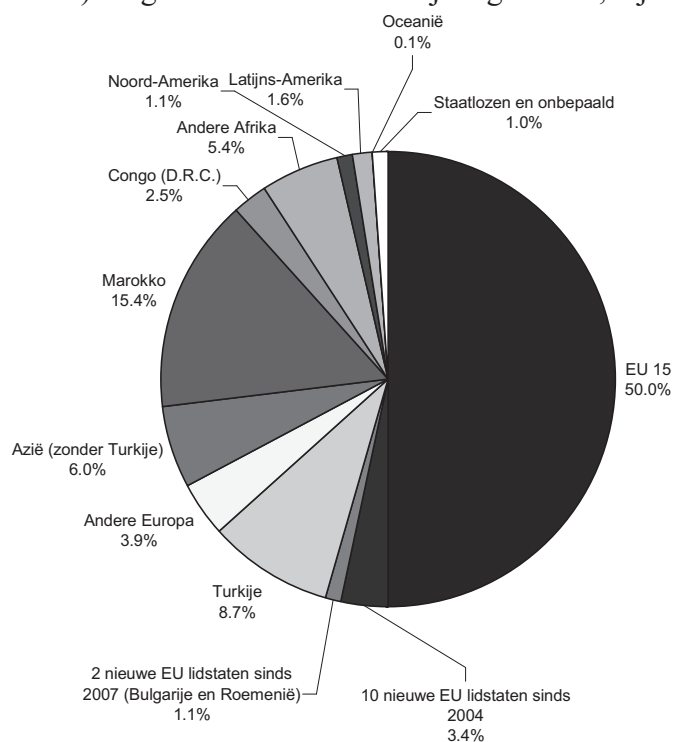
Net zoals de vreemde populatie is de populatie van vreemde afkomst die op basis van de nationaliteit bij de geboorte is bepaald, in België grotendeels Europees. Toch moeten we vaststellen dat niet-EU onderdanen vaker de Belgische nationaliteit verkrijgen dan de EU onderdanen. Bijgevolg wordt hun aantal onderschat wanneer men enkel het aantal vreemdelingen als basis neemt om de populatie van vreemde afkomst te benaderen. De omvang van deze verkrijging is te verwaarlozen voor de EU onderdanen die voor de aanvoer van oude en sterke migraties naar België zorgen en hebben gezorgd. Rekening houdend met de Belg geworden vreemdelingen zijn de onderdanen van de voormalige Europese Unie met 15 uiteindelijk nog altijd goed voor 50% van de als vreemdeling geboren personen (tegen 64% indien men enkel de vreemdelingen bekijkt). Met de onderdanen van de 10 nieuwe lidstaten en de 2 toekomstige nieuwe leden erbij, komen we aan 55% (tegen 66% indien men enkel de nationaliteit als basis neemt). Met de niet-Europese EU onderdanen erbij (waaronder de Turken), komen we aan 67% Europeanen onder de groep van zij die als vreemdeling zijn geboren tegen 74% onder de vreemdelingen.

Globaal genomen blijven de Italianen de populatie van vreemde afkomst die het meest talrijk is, indien men het criterium van de nationaliteit bij de geboorte als basis neemt (tab. 6.1). De hiërarchie van de andere migrantenpopulaties is evenwel grondig gewijzigd (tab. 6.1). Zo zijn de Marokkanen de tweede populatie van vreemde afkomst indien men de nationaliteit als basis neemt bij de geboorte, i.p.v. de vierde in functie van de nationaliteit. De Turken schuiven van de zesde naar de derde plaats op en de Congolezen D.R.C. van de 12de naar de 9de. Dit aanzienlijke verschil tussen de vreemde populatie en de als vreemdeling geboren populatie bij de niet-Europeanen, is te wijten aan het feit dat onder de populaties van niet-EU afkomst (ingedeeld op basis van hun nationaliteit bij de geboorte), de Belgen op vandaag de meerderheid vormen: 72% van de Turken, 68% van de Marokkanen, 65% van de Congolezen... (fig. 6.5). Zonder dat men het echt beseft, zijn de populaties van niet-EU afkomst vooral populaties met Belgische nationaliteit. De praktische gevolgen zijn uiteraard talrijker. Indien men bijvoorbeeld op lange termijn een integratiebeleid wil voeren voor niet-Europese populaties, dan moet dit beleid in de eerste plaats gericht zijn op Belgen van vreemde afkomst en niet op vreemdelingen. Wel integendeel, het beleid dat zich op vreemdelingen richt zou meer rekening moeten houden met EU onderdanen die feitelijk de meerderheid van de vreemdelingen vormen.

Bepaalde populaties die het gevolg zijn van oude migraties die met asiel zijn verbonden, zijn ook heel slecht in te schatten via de nationaliteit omwille van het grote aantal nationaliteitswijzigingen. We kunnen o.m. het voorbeeld van de Hongaren en Chilenen aanhalen. Hetzelfde probleem doet zich voor voor populaties waar migratie vaak die is van de partner van een Belg. Het gaat hier o.m. om Filippijnse, Poolse, Thaise of Latijns-Amerikaanse migraties. In het geval van de heel recente migraties, is het aandeel van de Belgen in de groep van als vreemdeling geboren personen lager maar neemt toch snel toe. Het gaat o.m. om de Russen, Bulgaren en Chinezen.

Personen die geboren zijn met een nationaliteit van een land van de Europese Unie vóór 2004 (EU met 15) zijn vaak geen Belg, ook al zijn de verschillen groot. Zo is slechts 13% van de personen die als Portugees zijn geboren, Belg geworden, bij de Italianen is dit 37%.

Figuur 6.4. Samenstelling van de « populatie van vreemde afkomst » (als vreemdeling geboren) volgens de nationaliteit bij de geboorte, 1 januari 2006

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

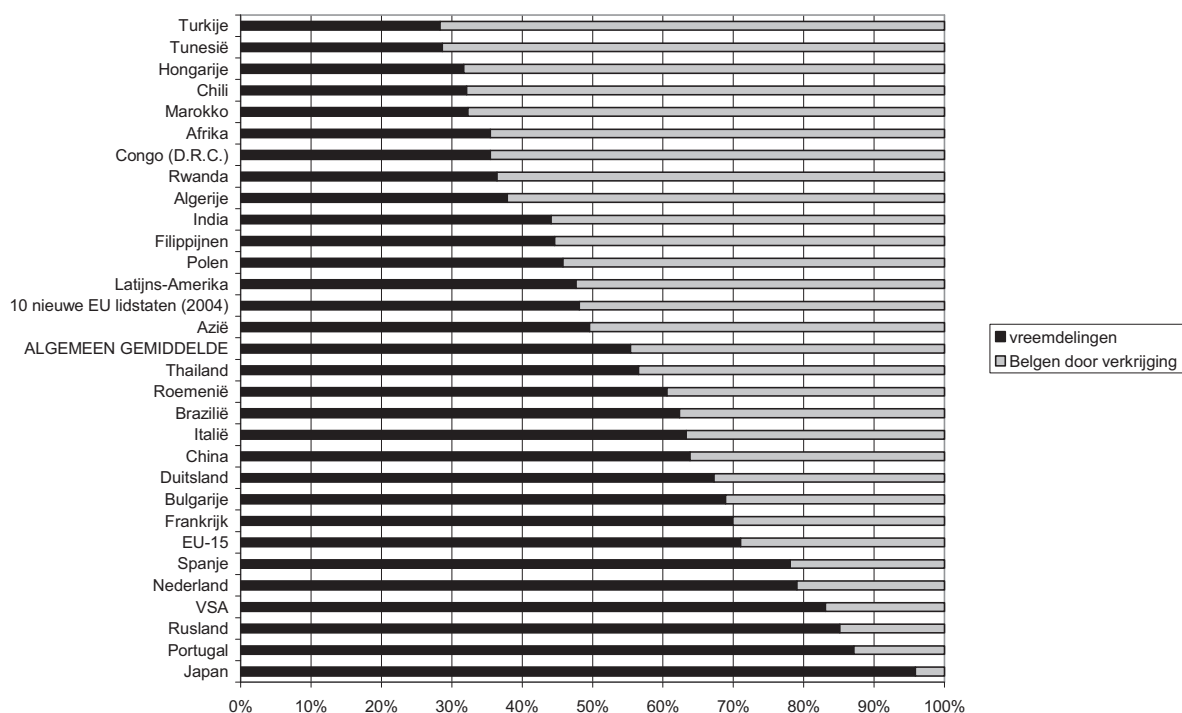
Tabel 6.1. Evolutie België volgens de nationaliteit bij de geboorte, op 1 januari 1991, 1996, 2001 en 2006

	1.1.1991	1.1.1996	1.1.2001	1.1.2006
Totale populatie	10.130.574	10.143.047	10.170.226	10.197.405
Belgen	8.940.651	8.843.180	8.764.616	8.572.043
Vreemdelingen	1.189.923	1.299.867	1.405.610	1.625.362
Europa	903.199	958.980	998.744	1.091.072
Europese Unie met 27	789.917	818.758	836.484	885.888
Leden vóór 2004 (EU15)	746.253	774.211	788.341	812.627
Italië	297.582	294.258	287.171	277.128
Frankrijk	149.456	154.983	162.084	172.461
Nederland	95.207	107.037	117.718	139.777
Spanje	50.740	52.757	53.806	55.030
Duitsland	60.663	58.978	56.591	54.955
Portugal	18.629	26.518	28.655	32.119
Groot-Brittannië	28.692	31.499	32.215	31.515
Griekenland	24.860	25.440	24.403	23.801
Zweden	8.930	8.441	7.700	7.311
Luxemburg	2.922	3.335	4.625	4.610
Ierland	2.598	3.379	3.557	3.649
Denemarken	2.478	2.622	3.390	3.589
Finland	2.775	3.358	3.476	3.491
Oostenrijk	721	1.606	2.950	3.191
EU leden sinds 2004	43.664	44.547	48.143	73.261
Polen	29.915	28.962	29.307	40.428
Roemenië	2.916	4.357	6.147	12.544
Hongarije	6.909	6.604	6.489	6.805
Bulgarije	788	1155	1.957	4.807
Andere	3.136	3.469	4.243	8.677
Andere Europese landen	113.282	140.222	162.260	205.184
Rusland	91.213	110.779	125.446	141.570
R.F. Joegoslavië	10.273	13.293	7.656	13.787
Ex-Joegoslavië	763	1.117	8.869	11.998
Albanië	119	733	2.071	9.904
Macédonië	764	1.003	1.538	4.269
Oekraïne	4.600	4.661	4.387	4.238
Bosnië-Herzegovina	2	153	1.471	3.951
U.R.S.S.		1.600	2.607	3.691
Turkije	469	605	1.207	2.843
Andere	5.079	6.278	7.008	8.933
Afrika	205.661	246.421	296.005	377.333
Marokko	151.262	181.774	210.946	249.623
Kongo-Kinshasa	17.444	20.768	27.639	40.185
Algerije	12.431	14.322	15.959	19.949
Tunesië	8.059	9.141	10.029	11.965
Kameroen	1.552	2.538	5.094	8.635
Rwanda	2.297	1.453	2.436	4.935
Ghana	1.338	1.779	2.253	4.914
Andere	11.278	14.646	21.649	37.127
Azië	44.291	53.064	63.492	97.252
India	6.126	7.036	8.527	12.030
China	3.168	4.987	6.441	11.884
Vietnam	5.627	6.148	6.709	7.212

Pakistan	2.517	3.022	5.236	7.123
Filippijnen	2.164	3.601	4.123	7.023
Iran	3.786	3.820	3.899	5.417
Thailand	1.093	1.883	2.954	4.872
Japan	3.239	3.796	3.880	4.461
Andere	16.571	18.771	21.723	37.230
Noord-Amerika	15.985	16.596	16.932	17.131
Verenigde Staten	13.578	13.870	13.764	13.460
Canada	2.407	2.726	3.168	3.671
Latijns Amerika	11.970	14.292	17.623	25.422
Brazilië	1.708	2.242	2.793	4.366
Chili	3.249	3.184	3.187	3.388
Andere	7.013	8.866	11.643	17.668
Oceanië	741	841	1.056	1.168
Onbepaald en staatloos	8.076	9.673	11.758	15.984
Onbepaalde nationaliteit	6.051	7.760	9.983	14.107
Staatloos	2.025	1.913	1.775	1.877

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

Figuur 6.5. Aandeel van de personen die Belg zijn geworden of vreemdeling zijn gebleven volgens de oorspronkelijke nationaliteit, 1 januari 2006

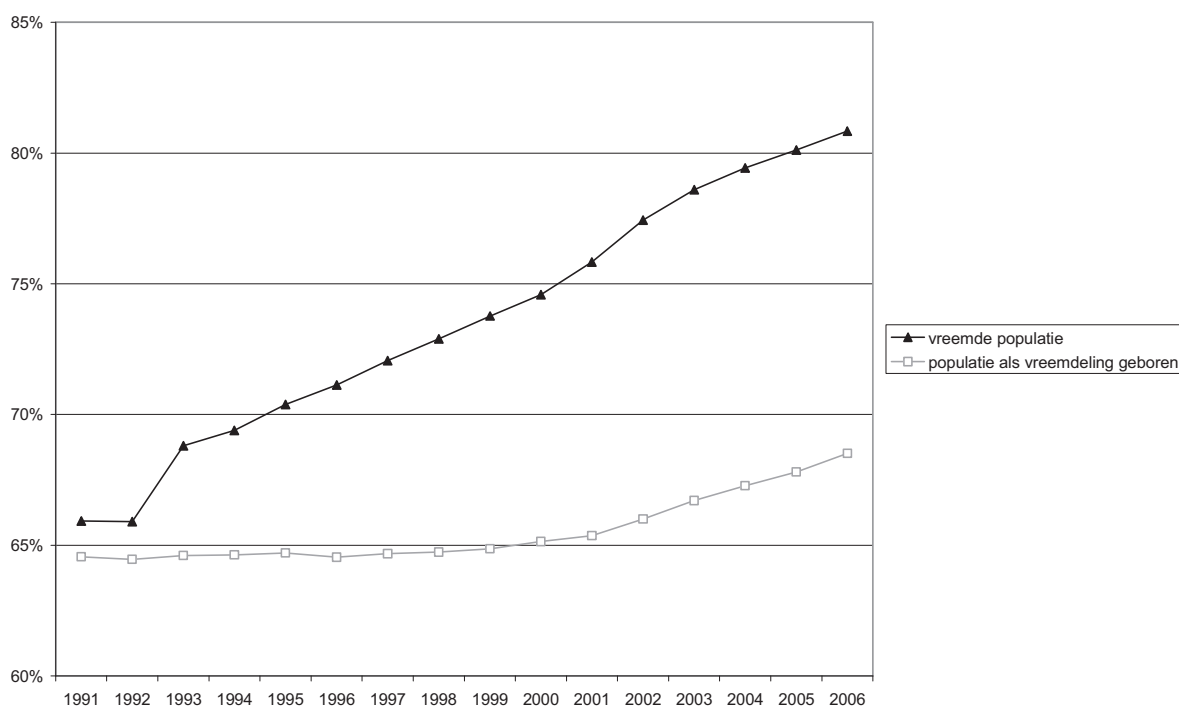
Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

6.3.2.4. Een migrantenpopulatie maar ...

Op een ietwat contra-intuïtieve manier was het aantal migranten (personen die in het buitenland geboren zijn) in de vreemde populatie de laatste jaren sterk gestegen. Van 66% in het buitenland geboren vreemdelingen in 1991, bedroeg het aantal migranten in 2006 81%. Door te focussen op de als vreemdeling geboren populatie kan deze evolutie worden gerelativeerd. Het aandeel van de migranten in de als vreemdeling geboren populatie is tussen 1991 en 2006 licht gestegen van 65 naar 69% (fig. 6.6).

De sterke buitenlandse migratie van de laatste jaren verklaart de verhoging van het aantal migranten in de vreemde populatie. De sterkere stijging bij de migranten onder de vreemdelingen is het gevolg van een grondige en dynamische wijziging van het verkrijgen van de nationaliteit voor de in België geboren vreemdelingen. Het aantal in België geboren vreemdelingen is de laatste tijd immers sterk gedaald door het uitbreiden van de mogelijkheden voor in België geboren personen om de nationaliteit toegewezen te kunnen krijgen of te kunnen verkrijgen. De in België geboren kinderen krijgen vaker dan vroeger de Belgische nationaliteit toegewezen en verdwijnen uit de statistieken die enkel op de nationaliteit betrekking hebben. Door de nationaliteit bij de geboorte als onderscheidscriterium te nemen krijgen we een beter inzicht in deze in België geboren migrantenpopulatie.

Figuur 6.6. Evolutie van het aandeel migranten in de populatie met een vreemde nationaliteit en in de populatie personen die als vreemdeling zijn geboren, 1991-2006

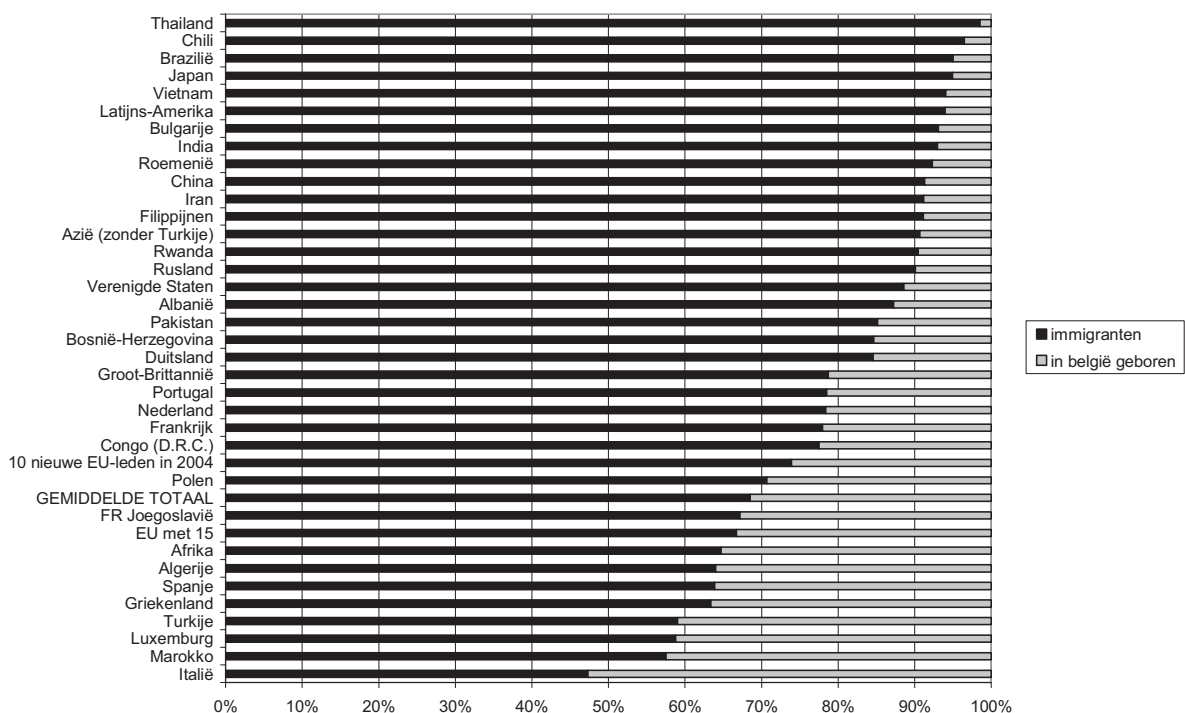
Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

Via de nationaliteit bij de geboorte kan een beter inzicht worden verworven in de in België geboren personen. Dit kan essentieel zijn om de populaties die zich n.a.v. de grote immigratiestromen hier hebben gevestigd, goed te begrijpen (fig. 5.3). Vandaag de dag zijn

de meeste personen die als Italiaan zijn geboren, in België geboren (53%). Populaties die het gevolg zijn van Marokkaanse en Turkse migraties lijken dezelfde richting uit te gaan, aangezien resp. 42% en 41% van de personen die met deze nationaliteiten zijn geboren in België is geboren. Voor deze drie groepen is het dan ook bijzonder ongepast om het over migrantenpopulatie te hebben. Het gaat om populaties die het gevolg zijn van migraties maar die niet echt zijn geïmmigreerd : al naargelang het geval, tellen we intussen bijna de helft of haast evenveel in België geboren personen als migranten.

De meeste migranten daarentegen komen uit groepen die zich hier meer recentelijk hebben gevestigd. Zo bestaat 90% van de migranten uit Thailanders, Chilezen, Brazilianen, Japanners, Vietnamezen, Bulgaren, Indiërs, Roemenen, Chinezen, Iraniërs, Filippijnen of Rwandezen. Bij de EU onderdanen doet zich een situatie voor die zowat het midden houdt en die ondanks alles wordt gekenmerkt door een opvallende dominantie van migranten, gelet op het feit dat ze zich hier dikwijls maar tijdelijk vestigen.

Figuur 6.7. Aandeel van de migranten in de als vreemdeling geboren populatie volgens de geboortenationaliteit, 1.1.2006

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

Over migranten spreken om populaties aan te duiden die het gevolg zijn van migraties is vaak niet langer gepast (zeker in het geval van de Italiaanse, Turkse en Marokkaanse populaties) in groepen waar de in België geboren personen feitelijk steeds talrijker zijn, en zelf soms in de meerderheid. In het geval van de Italianen, Marokkanen en Turken, nl. die populaties die het meest symbool staan, is ofwel de meerderheid van de individuen vandaag in België geboren (voor de Italianen), ofwel meer dan 40% en die groep groeit nog steeds (in het geval van de Marokkanen en Turken).

6.3.2.5. Een als vreemdeling geboren populatie die eerder vrouwelijk dan mannelijk is

Vrouwen zijn vandaag haast even talrijk als mannen in de vreemde populatie en het aantal vrouwen lijkt nog toe te nemen (cfr. 4.). Dit wijst duidelijk op een vervrouwelijking van de migratie, op een veroudering van de migrantenpopulatie die tot een daling van het aantal mannen op hogere leeftijd leidt³ en op de opkomst van tweede en derde generaties die in België zijn geboren, waar er evenveel jongens als meisjes worden geboren⁴. Deze indicator is evenwel licht vertekend door een verschil bij het verkrijgen van de nationaliteit tussen mannen en vrouwen, vreemde vrouwen die met Belgen zijn gehuwd verkrijgen namelijk sneller en vaker de nationaliteit.

Door op de als vreemdeling geboren populatie te werken, krijgen we een beter inzicht in de vervrouwelijking van migrantenpopulatie waarbij rekening wordt gehouden met zowel de vreemdelingen als de Belgen door verkrijging. Binnen de populatie die bestaat uit als vreemdeling geboren personen (vreemdelingen en Belgen door verkrijging), zijn de vrouwen momenteel in de meerderheid met 50,9% van de als vreemdeling geboren personen (Tab. 6.3). De gelijkschakeling van de vrouwen in de populatie die het gevolg is van migraties is dus een feit. Er is altijd een licht overwicht van de vrouwen in de als Belg geboren populatie (51,1%), maar dit heeft enkel te maken met de meer verouderde structuur per leeftijd. De nog steeds reële verhoging van het aandeel van de vrouwen in de migratiestromen beperkt zich niet langer tot het creëren van een populatie waar het aantal mannen gelijk is aan het aantal vrouwen maar tot de vorming van een migrantenpopulatie waar vrouwen talrijker zijn dan mannen.

Bij de populaties afkomstig uit de Europese Unie gaat het hoofdzakelijk om vrouwen (52% vrouwen voor onderdanen uit de Europese Unie met 27), zowel bij de nieuwe leden als bij de oude leden van de Europese Unie, ook al is de vervrouwelijking groter voor de eerste (52% voor de leden van de Unie van vóór 2004 tegen 58% voor de nieuwe leden). Voor de oude leden van de Europese Unie heeft dat zowel te maken met de veroudering van de vroegere arbeidsmigratie en met de relatieve vervrouwelijking van de meer recente migraties. Bij de onderdanen van de nieuwe lidstaten van de Unie, is de oorzaak de heel sterke vervrouwelijking van de recente migraties waardoor het percentage vrouwen hoger ligt.

Voor de niet-EU onderdanen zijn er ongeveer evenveel vrouwen als mannen (49,8% vrouwen) maar daarachter gaat een heel grote wanverhouding schuil. Enerzijds tellen we bij de populaties die als Marokkaan, Turk, Pakistan, Algerijn, ... geboren zijn, nog een meerderheid mannen, terwijl het aandeel vrouwen reeds groter is bij de populaties uit Congo D.R.C., Rwanda, de meeste Aziatische landen, Latijns-Amerika, de niet-EU landen van Europa.

³ Door de hogere mortaliteit bij de mannen zijn vrouwen op hogere leeftijd in de meerderheid.

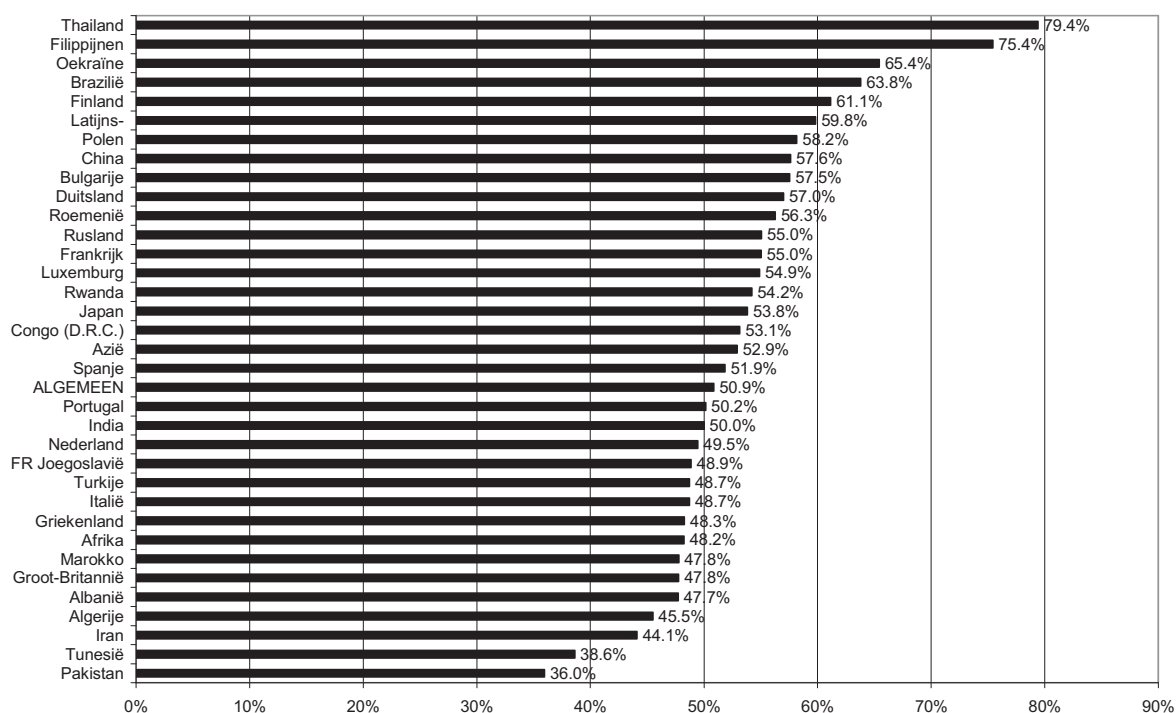
⁴ Bij de pasgeborenen zijn er haast evenveel meisjes als jongens (om biologische redenen worden er bij de menselijke populaties iets meer jongens als meisjes geboren maar het evenwicht wordt snel hersteld door een hogere mortaliteit bij de jongens).

Tabel 6.3. Mannen en vrouwen in de vreemde populaties en de populaties die als vreemdeling zijn geboren, 1.1.2005

	Mannen	Vrouwen	Totaal	% vrouwen
Als vreemdeling geboren personen	798.768	826.594	1.625.362	50,9%
Waarvan				
Vreemdelingen	459.070	441.403	900.473	49,0%
Belgen door verkrijging	339.698	385.191	724.889	53,1%
In België geboren personen	4.345.053	4.540.967	8.886.020	51,1%
Totale populatie	5.143.821	5.367.561	10.511.382	51,1%

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

Figuur 6.8. Aandeel van de vrouwen in de als vreemdeling geboren populatie volgens de geboortenationaliteit, 1.1.2006

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

6.3.2.6. Een jonge populatie, maar ...

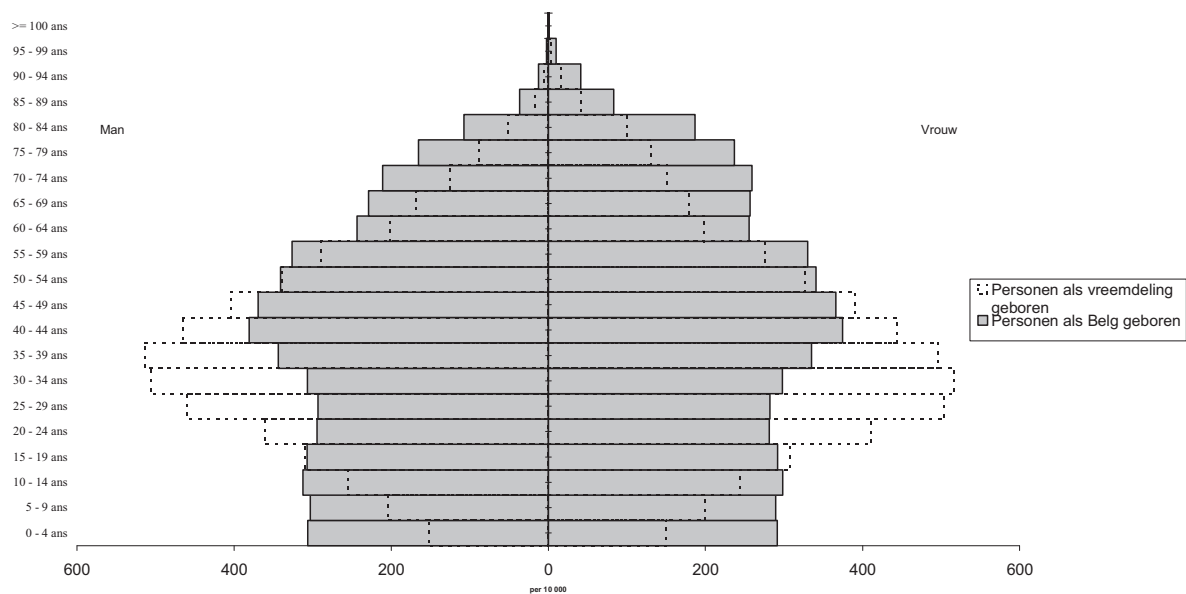
Aangezien de populatie met een vreemde nationaliteit jonger was dan de populatie met een Belgische nationaliteit, is de als vreemdeling geboren populatie jonger dan de als Belg geboren populatie (fig. 6.9). De als vreemdeling geboren populatie is zelfs jonger dan de

vreemde populatie, omwille van een heel snelle en intense verkrijging van de nationaliteit, zowel voor minderjarigen als voor jonge volwassenen (fig. 6.10).

Deze algemene conclusies moeten evenwel worden genuanceerd. Er zijn immers meer personen van 15 tot 49 jaar en minder personen van meer dan 50 jaar bij de als vreemdeling geboren personen in vergelijking met de als Belg geboren personen. Er zijn echter ook veel minder jongeren van minder dan 15 jaar onder de als vreemdeling geboren populatie. Het overwicht van de jonge volwassenen is typisch voor de migrantenpopulaties (die vooral het feit van jonge volwassenen is), maar dat kinderen nagenoeg afwezig zijn, valt moeilijker te verklaren. Deze verrassende leeftijdsstructuur (veel actieven, weinig senioren en haast geen kinderen) kan enkel het gevolg zijn van de gewone regels inzake demografie. Ook al daalt de vruchtbaarheid bij de migrantenvrouwen heel sterk, toch blijft ze hoger dan die van de vrouwen van Belgische afkomst (Eggerickx et Perrin, 2004).

Het aantal kinderen bij de populatie die als vreemdeling is geboren zou hoger moeten liggen, indien de nationaliteit niet aan complexe regels inzake verkrijging, toekenning en overdracht was onderworpen. Om te beginnen wijzigt de nationaliteit in de loop der tijden, men kan immers steeds een nieuwe nationaliteit verkrijgen. De regels inzake overdracht van de nationaliteit maken bovendien een verschil mogelijk tussen de nationaliteit van de ouders en de nationaliteit van het kind, wanneer een van de ouders Belg is of wanneer een van de ouders in België is geboren bijvoorbeeld.

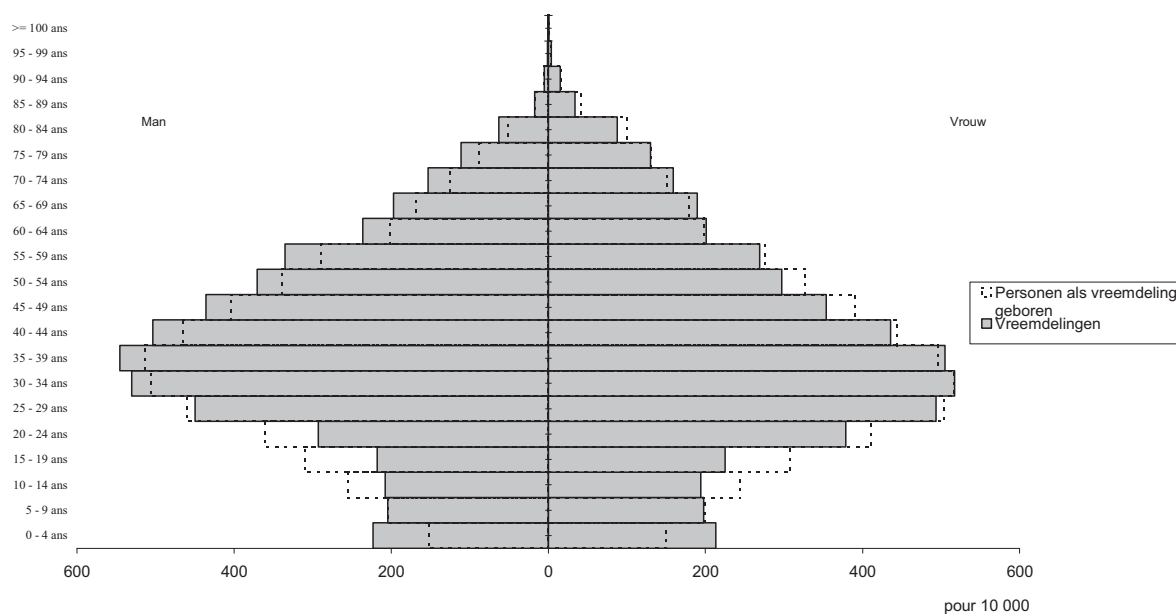
Figuur 6.9. Vergelijking structuren per leeftijd en geslacht op 1 januari 2006 van de populaties die als Belg en als vreemdeling zijn geboren (in per 10.000)⁵

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

⁵ De gegevens per leeftijd en geslacht zijn aan de totale populatie gekoppeld om de structuren te vergelijken waarbij de verschillende grootte van de totale populatie uit de vergelijking werd gelicht.

Figuur 6.10. Vergelijking structuren per leeftijd en geslacht op 1 januari 2006 van de vreemde populaties en als vreemdeling geboren (in per 10.000)⁶

Bron : RR - DG SIE / Berekeningen Nicolas Perrin (cfr. Perrin, Dal et Poulain, 2006)

6.3.2.7. De noodzaak om verder te gaan

Door te focussen op de nationaliteit bij de geboorte krijgen we ongetwijfeld een veel beter inzicht in de migrantenpopulaties dan enkel via de nationaliteit. Op die manier kan ook de impact van de migraties op lange termijn worden gemeten, kan de structuur per leeftijd of geslacht worden ingeschat ...

Toch blijft die als vreemdeling geboren populatie sterk afhankelijk van de toekennings- en overdrachtsregels van de nationaliteit. De gegevens over de als vreemdeling geboren populatie zijn nuttig maar ze vertalen niet enkel de demografie van de migrantenpopulaties. Ze zijn ook een weergave van de evolutie van het nationaliteitsrecht, de toe-eigening ervan door vreemde populaties en de demografie van de migrantenpopulaties. De impact van het nationaliteitsrecht is minder sterk dan in het geval van de populaties waar enkel op basis van hun nationaliteit een onderscheid wordt gemaakt, maar mag ook niet worden verwaarloosd. Zo tellen we onder de als vreemdeling geboren personen en onder de vreemde personen heel weinig minderjarigen omwille van de overdrachts- en toekenningregels van de nationaliteit. Door een analyse van deze gegevens te maken zonder rekening te houden met de interactie tussen recht en maatregel, dreigt de analist een averechts effect te bewerkstelligen.

Om de demografische dynamiek⁷ van de populatie die het gevolg is van migraties te begrijpen, moet men misschien verder gaan en afstand nemen van de verplichtingen die met het nationaliteitsrecht en de gedragingen in termen van verkrijging van de nationaliteit van de vreemde populaties zijn verbonden.

⁶ De gegevens per leeftijd en geslacht zijn aan de totale populatie gekoppeld om de structuren te vergelijken waarbij de verschillende grootte van de totale populatie uit de vergelijking werd gelicht

⁷ Dezelfde opmerking geldt voor niet-demografische studies over de integratie of de inschakeling van migrantenpopulaties.

6.3.3. Enkele elementen om verder te gaan

6.3.3.1. Identificeren van Belgen met vreemde ouders

In het verlengde van de typologieën gebaseerd op de nationaliteit bij de geboorte, werd de idee om te proberen de nationaliteit bij de geboorte van de ouders te identificeren, vaak naar voor geschoven.

De toepassing van deze praktijk zorgt voor heel wat problemen. Eerst en vooral is de rechtstreekse identificatie van de ouders op basis van de gewone statistieken onmogelijk, aangezien de afstamming geen « wettelijk gegeven » van de bevolkingsregisters is⁸.

De identificatie van de ouders is echter wel op een onrechtstreekse manier mogelijk op basis van de gezinssamenstellingen, die het voorwerp van een registratie vormen die nuttig is voor de statistiek. Om de ouders van volwassen personen te identificeren zou men in de historiek van het Rijksregister moeten teruggaan tot een periode waar ouders en kinderen samenwoonden. Het Rijksregister is evenwel een recent instrument dat pas tijdens de jaren 1980 is afgewerkt. Het is dus onmogelijk om op die manier de ouders te identificeren van personen die het ouderlijke huis hebben verlaten, vóór de invoering van het Register⁹ (Debuisson et Perrin, 2004). Deze identificatiemethode van de ouders is dus enkel zeker voor relatief jonge personen (geboren na 1970). Men zou uiteraard kunnen zeggen dat de toekenning van de Belgische nationaliteit bij de geboorte aan kinderen van vreemde ouders of als vreemdeling geboren, geringer was vóór 1985 omwille van het nationaliteitsrecht dat toen van kracht was en het aantal nationaliteitsverkrijgingen beperkte en dat het toen niet mogelijk maakte om de Belgische nationaliteit toe te kennen aan de kinderen van de derde generatie, of aan de kinderen met een Belgische moeder en een vreemde vader. Door het recht dat vroeger strikter was, is de impact van deze vertekening dus beperkter, ook al blijft hij bestaan. Een tweede probleem is de moeilijkheid zeker te zijn van de registratie in het Rijksregister van de nationaliteitswijzigingen die vóór de invoering van het Register zijn doorgevoerd. Via een koppeling van de gegevens van het Rijksregister aan de volkstelling van 1991 waar naar de nationaliteit van de ondervraagde personen werd gevraagd, kan het probleem worden omzeild. Dit is echter volledig afhankelijk van de verklaring van de individuen op deze vragenlijst. Dit betekent dus dat de geboortenationaliteit van de ouders van de individuen helemaal niet vast staat en dat een aantal ouders die worden beschouwd als zijnde geboren als Belg, Belg door verkrijging kunnen zijn. Tenslotte kan men ook de ouders die vóór de invoering van het Rijksregister en de telling van 1991 zijn gestorven niet identificeren, wat toch niet te verwaarlozen is voor de oudste migraties. Deze formele obstakels zullen zichzelf in principe opheffen naarmate het Rijksregister ouder zal worden en het aantal personen dat na 1970 is geboren zal toenemen.

Voor het eerst zijn sinds kort schattingen beschikbaar, waarmee het beslist mogelijk is om naast de vreemdelingen en de als vreemdeling geboren personen, een groot deel van de als

⁸ De informatie wordt door de gemeenten geregistreerd en kan zelf door het Rijksregister worden opgeslagen, maar mag niet buiten die gemeenten worden gebruikt.

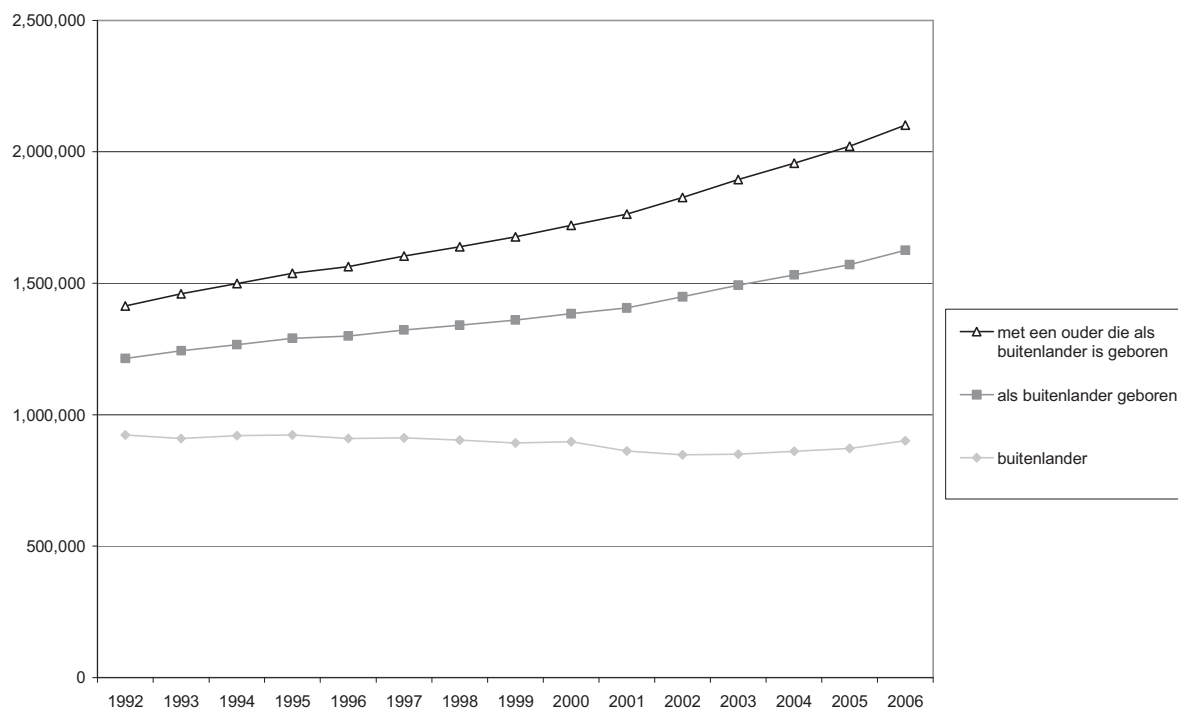
⁹ Bovendien is de identificatie van de ouders van een kind soms onmogelijk, in het geval de ouders en de kinderen niet meer samenwonen. De identificatie kan zelf moeilijk zijn wanneer verschillende gezinnen in eenzelfde huishouden samenleven.

Belg geboren personen uit ouders die als vreemdeling zijn geboren in kaart te brengen (Poulain et Perrin, 2007). De onderschatting van de populatie die het gevolg is van migraties is ongetwijfeld niet te verwaarlozen voor personen die zich hier na de eerste migratiestromen hebben gevestigd maar voor meer recente migraties (Turkse of Marokkaanse migraties bijvoorbeeld), lijkt die schatting correct. Deze gegevens zijn echter nog voorbarig en er wordt beter gewacht tot de ouders van de individuen aan de hand van het Rijksregister volledig kunnen worden geïdentificeerd, om een definitieve schatting te krijgen. Deze voorlopige gegevens geven ons reeds heel wat inlichtingen, o.m. over de jongste generaties waarvoor de gegevens volledig betrouwbaar zijn.

Op basis van de gegevens waarover we op 1 januari 2005 beschikten, kan men het aantal als vreemdeling geboren personen of het aantal personen dat minstens een ouder heeft die als vreemdeling is geboren op 2.022.548¹⁰ schatten, nl. 19,4% van de totale populatie, tegenover 15,0% indien men de nationaliteit bij de geboorte als basis neemt. Deze populatie is dus veel talrijker dan de vreemde populatie of als vreemdeling geboren. Bij die 2 miljoen personen zijn ongetwijfeld niet alle oudste personen, die als Belg zijn geboren uit vreemde ouders, meegerekend. Het reële cijfer is dus vermoedelijk hoger maar de realiteit zal wel niet ver van deze schatting verwijderd zijn. Naast de schatting van het totale aantal personen met een vreemde ouder, blijkt op basis van de beschikbare schatting dat deze populatie snel groeit, en zelf iets sneller dan de als vreemdeling geboren populatie alleen (fig. 6.11).

¹⁰ Gelet op de afwijkingen, is de nauwkeurigheid van dit cijfer een illusie.

Figuur 6.11. Evolutie van de vreemde populaties en van vreemde afkomst volgens de definitie, 1991-2006
(in België geboren vreemdelingen, vreemdelingen, als vreemdelingen geboren, personen met een ouder die als vreemdeling is geboren)

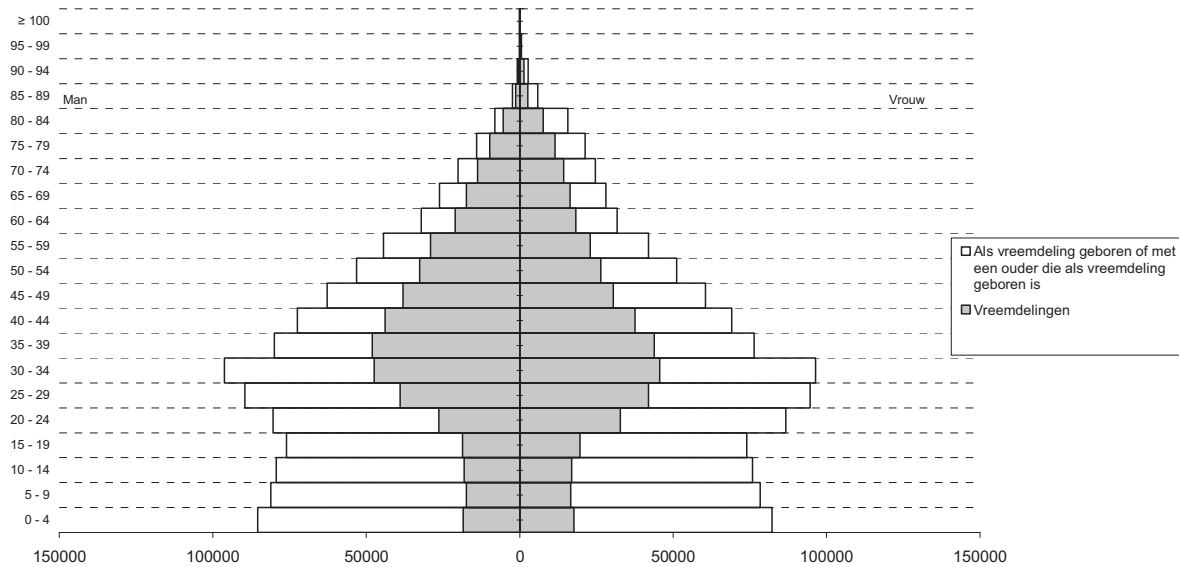

Bron : RR - DG SIE /
Berekeningen et typologie réalisés par le GéDAP-UCL (repris de Poulain et Perrin, 2007).

Door de nationaliteit van de ouders bij de geboorte als basis te nemen, krijgt men een beter inzicht in de jonge migranten¹¹ die men thans niet langer correct kan registeren op basis van de nationaliteit of de nationaliteit bij de geboorte (cfr. 4. en 6.3.2.). In tegenstelling tot de populatie van vreemdelingen of van personen die als vreemdeling zijn geboren, waar het aantal minderjarigen gering is, telt men heel wat minderjarigen met een ouder die als vreemdeling is geboren (fig. 5.5), ook al ligt de meest frequente leeftijdsklasse van deze populatie tussen de 25 en 34 jaar. Het statistisch in kaart brengen van de migrantenjongeren is uiteraard de grootste verdienste van deze definitie, aangezien het een sleutelgroep is voor alle vormen van integratiebeleid naar de migrantenpopulaties toe.

¹¹ Op deze leeftijd is de schatting trouwens toereikend aangezien de personen sinds hun geboorte in het RR zijn geregistreerd.

Figuur 6.12. Structuren per leeftijd van de vreemde populaties en van de populatie van als vreemdeling geboren personen of die een ouder hebben die als vreemdeling is geboren, 1.1.2005

Bron : RR - DG SIE /

Berekeningen en typologie uitgevoerd door GéDAP-UCL (overgenomen van Poulain et Perrin, 2007).

De nationaliteit van de ouders bij de geboorte mag dan al een aanzienlijk voordeel zijn, toch moet er op een aantal methodologische problemen worden gewezen, die verder gaan dan de betrouwbaarheid van de gegevens en de eigenlijke meting.

Aangezien we in de stamboom van het individu teruggaan, duiken gevallen van “vermenging” op die niet identificeerbaar zijn als we ons enkel voor de kenmerken van het individu richten: sommige personen hebben een ouder die als vreemdeling is geboren en een ouder die als Belg is geboren. Onder de personen die als Belg worden geboren, maar die minstens een ouder hebben die als vreemdeling is geboren, is er volgens onze schattingen slechts 23% van de personen die twee ouders hebben die als vreemdeling zijn geboren. In 77% van de gevallen is een van beide ouders dus als Belg geboren. Voor deze kinderen uit gemengde koppels, is het vaak de moeder die Belgische is (57%).

Deze vermenging kan uiteraard als « kunstmatig » worden beschouwd, de grootouders, en dus ouders van de als Belg geboren ouders, kunnen zelf immers als vreemdeling zijn geboren. Geen enkele bron maakt het echter mogelijk daarin klaarheid te brengen en tot aan de grootouders terug te gaan. Indien men trouwens tot de grootouders teruggaat, veronderstelt dit de hypothese van een invloed van de oorsprong van de grootouders op de kleinkinderen, wat in ieder geval geen eenvoudige hypothese is. Wanneer men bovendien drie generaties in de tijd teruggaat, komt men in een periode terecht waar de immigratie beperkter was. Het belang van deze derde generatie migranten, die niet in de statistieken is opgenomen, moet dus niet worden overschat. Indien men tenslotte drie generaties in de tijd teruggaat, komt men in periode terecht waar de voornaamste immigratielanden heel verschillend waren van de huidige immigratielanden. Zo zullen er ongetwijfeld veel personen van de derde generatie

Italiaanse migranten te vinden zijn, maar veel minder personen van de derde generatie Marokkaanse of Congolese migranten.

In ieder geval is het vaststellen van een aanzienlijke mixiteit in de afkomst van de ouders sociologisch belangrijk. Dit moet er ons tevens toe aanzetten deze in België geboren populatie, met een ouder die in het buitenland is geboren, methodologisch uiterst voorzichtig te benaderen. Indien een persoon een ouder van Belgische afkomst heeft en een ouder van vreemde afkomst, bestaat er geen eenvoudige manier om hem in de ene of de andere klasse onder te brengen. Hij kan op basis van een deel van zijn afkomst worden gediscrimineerd en het kan dus nuttig zijn de omvang van deze discriminaties te onderzoeken. De persoon kan in zijn dagelijkse leven ook als Belg worden beschouwd en het kan dus fout zijn hem als migrant te catalogeren. We weten dat de meerderheid van de personen die als Belg zijn geboren en die een ouder hebben die als vreemdeling is geboren, uit gemengde koppels komen, deze vraag is dus niet zo onbelangrijk.

De methodologische moeilijkheden waarmee we af te rekenen krijgen om met de mixiteit van de oorsprong van de ouders om te gaan, moet er ons toe aanzetten nog harder te denken aan de idee om informatie over de grootouders te verzamelen, ondanks het belang dat naar de derde generatie uitgaat. Op welke manier moeten we een persoon die als Belg wordt geboren, met drie grootouders die Belg zijn en een grootouder die als vreemdeling is geboren, beschouwen? De mixiteit van de oorsprong van de ouders is reeds sterk aanwezig, de mixiteit van de oorsprong van de grootouders is dat vermoedelijk nog veel meer.

6.3.3.2. Een socio-economische opvolging gebaseerd op de nationale afkomst om beter de strijd aan te binden tegen discriminaties op de arbeidsmarkt

De voorgestelde schatting van de populatie van personen met minstens een vreemde ouder is interessant. Zoals we het net methodologisch hebben bekeken, kan een deel van die populatie nog niet in statistieken worden ondergebracht gelet op het recente karakter van de geïnformatiseerde bevolkingsregisters. Het gaat hier dus nog om een gedeeltelijke schatting.

Om de diversiteit en de strijd tegen de discriminaties op de arbeidsmarkt te bevorderen, wordt er intussen een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar « Een socio-economische opvolging gebaseerd op de nationale afkomst om beter de strijd aan te binden tegen discriminaties op de arbeidsmarkt ». De bedoeling is om een beter inzicht in de situatie van vreemdelingen op de arbeidsmarkt te krijgen maar ook van personen van vreemde afkomst. Deze vreemde populatie zou moeten worden geïdentificeerd op basis van de nationaliteit van het individu, zijn nationaliteit bij de geboorte, zijn geboorteplaats, maar ook van de geboorteplaats van zijn ouders en misschien hun nationaliteit bij de geboorte zoals dit door de Verenigde Naties wordt aangeraden voor de identificatie van de populaties van vreemde afkomst in het kader van de volkstellingen (UNECE, 2006). Daarom zou een directe toegang tot de afstamming van de individuen een beter inzicht in de volledige doelpopulatie mogelijk moeten maken (Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 2007). Ook al is er op vandaag op basis van deze opvolging geen enkel gegeven beschikbaar, de kennis die we momenteel hebben over de migrantenpopulaties en hun situatie op de arbeidsmarkt zou er grondig door worden gewijzigd.

6.4. Gedeeltelijke conclusie : de keuze van een definitie en de keuze van de resultaten

Het aantal vreemdelingen stijgt niet meer, het aantal personen van vreemde afkomst daarentegen wel, ook al zijn de indicatoren waarover we beschikken om deze populatie te beschrijven voorlopig nog onvolledig. Met de gegevens uit deze tekst kunnen we reeds iets verder gaan dan de nationaliteit om een beter inzicht te krijgen in de nationaliteit bij de geboorte en gedeeltelijk in de nationaliteit van de ouders. De als vreemdeling geboren populatie verschilt radicaal van de vreemde populatie. De als vreemdeling geboren populatie is talrijker dan de vreemde populatie, maar de kenmerken zijn vaak tegengesteld : de als vreemdeling geboren populatie groeit, terwijl de vreemde populatie stagneert; de Europeanen domineren de vreemde populatie maar niet langer de als vreemdeling geboren populatie. Op basis van de eerste gegevens waarover we beschikken, ziet het er naar uit dat de verschillen binnen de populatie van vreemde afkomst nog sterker zijn, maar vooral dat de mixiteit van de afkomst van de Belgen van vreemde afkomst vaak wordt onderschat.

Uiteraard is het de bedoeling dat we ophouden te veralgemenen. Personen die het gevolg zijn van migraties zijn niet noodzakelijk vreemdelingen. De courante betekenis van het woord « vreemdeling » mag dan al breed zijn, we hoeven daarom nog niet te vergeten dat de Belg, of hij nu van vreemde afkomst is of allochtoon ... niet langer vreemdeling is. Het kan nuttig zijn in een bepaald aantal gevallen te verwijzen naar de oorsprong van een individu (om discriminaties te onderzoeken, die op dit kenmerk zijn gebaseerd, de culturele verschillen ...) maar dat heeft beslist niets met zijn nationaliteit te maken.

Indien men zich tot populaties van niet-Europese of EU afkomst wil richten, gaat het niet langer in hoofdzaak om vreemde populaties maar om Belgische populaties. Dit heeft uiteraard aanzienlijke gevolgen voor het beleid inzake integratie en migraties. Zo betekent de strijd aanbinden tegen discriminaties op basis van de afkomst, ook de strijd aanbinden tegen discriminaties waar Belgen het slachtoffer van zijn, ook al zijn ze van vreemde afkomst. Wat het migratiebeleid betreft, gaat het bij de « gezinshereniging » bij populaties van vreemde afkomst vaak om de partner van Belgische onderdanen van vreemde afkomst. Het beperken van de mogelijkheden op gezinshereniging met partners van Belgische onderdanen, betekent een aanzienlijke wijziging van doelstelling.

De plaats die de Belgen, die het gevolg zijn van de migratie, tenslotte innemen wordt steeds groter, wat er ons moet toe aanzetten te wijzen op de ongelijkheden waarvan een steeds groter wordend deel van de Belgische burgers, op basis van hun afkomst, het slachtoffer wordt. Ondanks het verkrijgen van de Belgische nationaliteit, wordt de Belg van vreemde afkomst nog steeds vaak op zijn afkomst gewezen. Voor sommigen is wetenschappelijk onderzoek, dat de oorsprong van de Belgen beter probeert te begrijpen en dat daarom statistische informatie opvraagt, een manier om discriminatie te institutionaliseren. Wat ons betreft, lijkt het noodzakelijk te erkennen dat die discriminaties bestaan en dat het essentieel is over statistische middelen te beschikken waarmee de omvang van het fenomeen kan worden geëvalueerd, om het probleem efficiënt te kunnen aanpakken. Momenteel zijn de beschikbare middelen uiterst beperkt en ontoereikend om inzicht te krijgen in de situatie van de vreemdelingen. Ze zouden kunnen worden verfijnd op basis van informatie die reeds in administratieve bestanden is opgeslagen, zoals uit een aantal vernieuwende studies is gebleken (Vertommen, Martens et Ouali, 2006 ; Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 2007).